

เศรษฐกิจของความโกรธ: ระบอบประชาธิปไตย กับการลงทุนทางอารมณ์กับพลเมือง

บทนำ: ความโกรธในระบอบประชาธิปไตย

ในกรุงกาฐมาณฑุ คนหนุ่มสาวหลายพันคนหลังไหล่ลู่วิ่งถนน เนื่องด้วยพวกเขาถูกผลักออกจากแพลตฟอร์มดิจิทัลเมื่อรัฐบาลสั่งแบนโซเชียลมีเดียกว่า 26 แพลตฟอร์ม ความไม่พึงพอใจที่ผสมผสานกับความเหลื่อมล้ำและการทุจริตของรัฐบาลปะทุออกมาเป็นเสียงตะโกน การเผาทำลายอาคารสถานที่ และการปะทะกับเจ้าหน้าที่ตำรวจ ในสายตานิการการเมือง สื่อกระแสหลัก และสังคมวงนอก ความโกรธของคนเหล่านี้ถูกอธิบายว่าเป็นอาการหัวร้อนของวัยรุ่นที่ไร้เหตุผล ทั้งที่สิ่งที่ถูกเรียกร้องคือสิทธิขั้นพื้นฐาน นั่นคือเสรีภาพในการแสดงออกและความโปร่งใสทางการเมืองในสังคมประชาธิปไตย (Reuters, 2025)

เพียงไม่กี่เดือนก่อนหน้านั้นในกรุงเทพมหานคร ท่ามกลางบรรยากาศความขัดแย้งบริเวณชายแดนไทยและกัมพูชา ชนชั้นกลางและกลุ่มการเมืองหลายกลุ่มรวมตัวกันที่อนุสาวรีย์ชัยสมรภูมิ พวกเขาถือธงชาติและเปล่งเสียงตะโกนอย่างเกรี้ยวกราดต่อรัฐบาลไทยที่ถูกกล่าวหาว่าอ่อนข้อเกินไปต่อฮุนเซน ภายหลังจากปล่อยคลิปเสียงสนทนาทางโทรศัพท์ ซึ่งนายกรัฐมนตรีไทยเรียกอดีตผู้นำกัมพูชาว่า “อังเคิล” และถูกขยายความต่อโดยสื่อและนักการเมืองฝั่งตรงข้ามว่าเป็นท่าทีอ่อนอ่อนและยอมตามความต้องการของอดีตผู้นำกัมพูชา การเรียกร้องให้นายกรัฐมนตรียุบสภาหรือลาออกถูกอธิบายว่าเป็นความโกรธในนามของความรักชาติเพื่อปกป้องอธิปไตยของแผ่นดิน (The Guardian, 2025)

เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในช่วงเวลาไล่เลี่ยกันนี้เผยให้เห็นภาพตัดทางการเมืองที่ว่า ความโกรธไม่ได้เป็นเพียงสภาวะทางอารมณ์ของปัจเจก ตลอดจนถึงสิ่งที่มีอยู่โดยธรรมชาติแล้วถูกแสดงออกผ่านร่างกายของบุคคลเท่านั้น แต่ยังเป็นสิ่งที่ถูกทำให้มีค่า ด้วยคำ หรือถูกกีดกัน ตามเงื่อนไขเชิงสถาบัน วาทกรรม และโครงสร้างอำนาจในสังคม (Ahmed, 2004) กรณีผู้ประท้วงในเนปาล ความโกรธของเยาวชนถูกทำให้เป็นเสียงที่ไม่มีวุฒิภาวะ ขณะที่ในกรุงเทพมหานคร ความโกรธของชนชั้นกลางถูกยกย่องว่าเป็นความรับผิดชอบของพลเมืองอันชอบธรรม แม้ว่าทั้งสองเหตุการณ์จะมีบริบทและปัจจัยที่แตกต่างกัน แต่การวางกรอบเพื่ออธิบายความโกรธของทั้งสองเหตุการณ์แสดงให้เห็นการทำงานบางประการต่อความโกรธในระบอบประชาธิปไตย นั่นคือการอนุญาตให้บางความโกรธเป็นส่วนประกอบอันชอบธรรมของระบอบประชาธิปไตย แต่ในขณะที่เดียวกันก็หลีกเลี่ยงความโกรธออกไปอยู่นอกขอบเขตของความชอบธรรมทางการเมือง

คำถามสำคัญในบทความนี้คือ ระบอบประชาธิปไตยจัดการกับความโกรธอย่างไร ทำไมบางความโกรธถูกอนุญาตให้เป็นส่วนหนึ่งของการแสดงออกทางการเมือง ในขณะที่บางความโกรธ

กลับถูกปฏิเสธว่าเป็นการแสดงออกที่เกินเลยหรือถูกตัดยกว่าไม่จำเป็นที่จะต้องรับฟัง และเมื่อความโกรธคือทั้งแรงผลักดันและข้อจำกัดของระบอบประชาธิปไตย ความโกรธบออะไรกับเราถึงธรรมชาติอันแท้จริงของระบอบนี้

ความโกรธในฐานะเศรษฐกิจของอารมณ์

ในการทำความเข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างอารมณ์กับสังคม ซาร่า อาเหม็ด (Sara Ahmed) (2004) ธิ่ความเข้าใจแบบดั้งเดิมที่มองว่าอารมณ์ รวมถึงความโกรธเป็นสิ่งที่อยู่ภายในปัจเจกบุคคลแล้วปะทุออกมาเหมือนแรงผลักดันจากภายใน เธอเสนอมุมมองแบบตรงข้ามว่าอารมณ์ไม่ใช่สิ่งที่มีต้นกำเนิดอยู่ในตัวบุคคล แต่ไหลเวียนไปมาระหว่างร่างกาย วัตถุเชิงสัญลักษณ์ และสถาบันต่าง ๆ อย่างเช่นธงชาติและรัฐสภา อารมณ์จึงเป็นสิ่งที่ถูกกำหนดค่าและหมุนเวียนอยู่ในสังคม คล้ายกับทุนทางเศรษฐกิจที่สามารถสะสม นำไปใช้ หรือประเมินค่าได้ ในแง่นี้ พลังของความโกรธจึงไม่เพียงพุ่งพล่านภายในร่างกาย แต่ยังไหลเวียนไปมาระหว่างบุคคล วัตถุ และสถาบันทางสังคม ความโกรธจึงมีลักษณะเสมือนทุนที่สามารถสะสม แจกจ่าย และลงทุนผ่านภาษา การกระทำ และสิ่งของ ความโกรธบางแบบถูกสะสมและให้ค่าทางการเมือง เช่น ความโกรธของนักการเมืองชายที่ถูกตีความว่าเป็นภาวะผู้นำ ในขณะที่ความโกรธของนักการเมืองหญิง คนหนุ่มสาว รวมถึงคนที่ถูกทำให้เป็นชายขอบถูกทำให้ไร้ค่าและไร้เหตุผล ดังนั้น แทนที่จะมองว่าระบอบประชาธิปไตยเป็นเพียงโครงสร้างกฎหมายหรือแบบแผนที่เป็นสถาบัน เราอาจทำความเข้าใจระบอบนี้ในอีกแบบได้ว่าเป็นสนามที่ความโกรธถูกทำให้หมุนเวียน และประเมินว่ามีค่าหรือไร้ค่า

อารมณ์ที่พัวพันกับสังคม โดยเฉพาะความโกรธในที่นี้ จึงไม่ใช่สิ่งที่เป็นส่วนตัว แต่เป็นปรากฏการณ์ทางการเมืองที่มีพลวัตของการประเมินค่าเช่นเดียวกับระบบเศรษฐกิจ ในพื้นที่รัฐสภา ความโกรธของนักการเมืองมักไม่ถูกประเมินว่าไร้เหตุผล แต่กลับถูกทำให้เป็นเครื่องหมายของความเข้มแข็งและการปกป้องผลประโยชน์ของประชาชน การทุบโต๊ะ การตะโกนใส่ไมค์ หรือการโต้เถียงรุนแรงกลายเป็นพิธีกรรมซ้ำ ๆ ที่ทำให้สภาดูเหมือนเป็นเวทีที่มีชีวิต แต่ในทางกลับกัน เมื่อคนหนุ่มสาวตะโกนหรือปะทะกับเจ้าหน้าที่ตำรวจบนท้องถนน ความโกรธของพวกเขาถูกแปลความว่าเป็นภัยคุกคามต่อระเบียบสาธารณะ มากกว่าจะถูกนับว่าเป็นโทนเสียงแบบหนึ่งของระบอบประชาธิปไตย ความแตกต่างนี้ไม่ได้สะท้อนว่าความโกรธในรัฐสภามีคุณภาพเหนือกว่าความโกรธบนถนน แต่สะท้อนการทำงานของโครงสร้างอำนาจที่เลือกสรรว่าจะให้ความโกรธแบบใดถูกมองว่าเป็นการเมืองที่ชอบธรรม และจะทำให้ความโกรธใดถูกลดค่าลง การยกให้รัฐสภาเป็นพื้นที่ของการเมืองโดยปริยายจึงเป็นผลลัพธ์ของกระบวนการประเมินค่าที่สถาบันการเมืองผลิตซ้ำ มากกว่าจะเป็นความจริงที่เป็นกลาง ในขณะที่ถนนถูกทำให้กลายเป็นตำแหน่งผิดที่ผิดทางของความโกรธนั้นไม่ใช่เพราะถนนไม่สามารถเป็นเวทีการเมืองได้ แต่เพราะการเมืองกระแสหลักมีแรงจูงใจที่จะลดค่าความโกรธของผู้ที่ไม่อยู่ในระบบตั้งแต่ต้น

ปรากฏการณ์เชิงเศรษฐกิจของความโกรธยังสามารถเห็นได้ในสนามเลือกตั้ง ความโกรธที่ถูกสะสมจากการบริหารผิดพลาดของรัฐบาล เช่น ค่าครองชีพที่พุ่งสูง หรือการทุจริตของรัฐไม่ได้หยุดอยู่แค่การร่ำป่นในครัวเรือน แต่ยังถูกแปลงเป็นคำขวัญหรือวาทกรรมในการรณรงค์หาเสียงของฝ่ายค้าน ความโกรธของพลเมืองถูกทำให้กลายเป็นบัตรลงคะแนนที่แปลงความรู้สึกส่วนบุคคลไปเป็นทรัพยากรแห่งอำนาจ พรรคการเมืองบางพรรคอาจลงทุนในความโกรธต่อชนชั้นนำ ในขณะที่บางพรรคอาจลงทุนในความโกรธต่อชนกลุ่มน้อย กลุ่มชาติพันธุ์ กลุ่มคนที่ถูกทำให้เป็นชายขอบคนจากประเทศเพื่อนบ้าน หรือแม้แต่ประเทศเพื่อนบ้านทั้งประเทศที่เป็นคู่ขัดแย้งเอง อาจกล่าวได้ว่าการเลือกตั้ง ความโกรธที่นำไปสู่การลงคะแนนไม่ได้เป็นของผู้มีสิทธิ์เลือกตั้งคนใดคนหนึ่ง แต่เป็นมวลพลังในสังคมที่ถูกบรรจุลงในหีบห่อใหม่ (repacage) ครั้งแล้วครั้งเล่าจนกลายเป็นสินทรัพย์ทางการเมืองที่พรรคการเมืองต่าง ๆ สามารถลงทุนและเก็บเกี่ยวผลประโยชน์กับประชาชนได้ไม่ต่างจากการเลือกลงทุนทางเศรษฐกิจ สาระสำคัญของการพิจารณาแบบนี้คือ ความโกรธไม่ได้เป็นของใครโดยกำเนิด แต่เป็นสิ่งที่ถูกกำหนดค่าและแปรรูปในสนามการเมืองอย่างต่อเนื่อง

อย่างไรก็ตาม ไม่ใช่ทุกความโกรธจะได้รับการยอมรับให้มีค่า ความโกรธของผู้นำหญิงมักถูกลดทอนว่าเป็นเรื่อง “ดราม่า” ในขณะที่ความโกรธของผู้นำชายกลับถูกยกย่องว่าเป็น “ภาวะผู้นำ” (Ahmed, 2010) ความโกรธของคนชายขอบถูกทำให้เป็นภาระต่อสังคม ในขณะที่ความโกรธของผู้มีอำนาจมักถูกทำให้เป็นแรงผลักดันทางการเมือง ภายใต้ระบบเศรษฐกิจของความโกรธนี้ ประชาธิปไตยไม่ใช่สนามที่ทุกเสียงมีค่าเท่ากัน แต่เป็นสนามที่บางโทนเสียงถูกตีราคาอย่างไม่เสมอภาคกัน ดังนั้น ระบอบประชาธิปไตยในฐานะเศรษฐกิจของอารมณ์จึงไม่เพียงเป็นการกระจายทรัพยากรทางวัตถุ แต่ยังหมายถึงการกระจายสิทธิ์ที่จะรู้สึก และสิทธิ์ที่จะให้ความรู้สึกเหล่านั้นมีความหมายในทางการเมืองด้วย

สิทธิ์ในการโกรธ

หากความโกรธเปรียบได้ดังทุนที่หมุนเวียนอยู่ในเศรษฐกิจทางการเมือง ใครบ้างที่สามารถเข้าถึงทุนนี้ได้ และใครถูกปิดกั้นไม่ให้มีสิทธิ์ใช้งานทุนนี้ การพูดถึงสิทธิ์ที่จะโกรธจึงไม่ใช่การอ้างเสรีภาพทางจิตวิทยา แต่เป็นการเปิดโปงโครงสร้างว่าสิทธิ์ในความโกรธถูกจัดสรรในเชิงสังคมและการเมืองอย่างไร

อาเมีย ศรีนิวาสัน (Amia Srinivasan) (2018) เสนอว่าความโกรธไม่ใช่เพียงการระเบิดอารมณ์แต่คือการตัดสินเชิงศีลธรรม นั่นคือเมื่อเรารู้สึกโกรธ ความเดือดดาลที่เกิดขึ้นไม่ใช่แค่ปฏิกิริยาต่อสิ่งที่ไม่พอใจ แต่เป็นการตัดสินว่ามีความทำผิด การละเมิด หรือความอยุติธรรมบางอย่างเกิดขึ้น การแสดงความโกรธจึงเป็นการบอกว่าบางสิ่งผิดและไม่ควรถูกปล่อยผ่าน หรือก็คือความโกรธเป็นการอ้างสิทธิ์เชิงศีลธรรมในตัวเอง อย่างไรก็ตาม ความสมเหตุสมผล (aptness)

ของความโกรธมักถูกตัดสินโดยโครงสร้างสังคม นั่นคือไม่ใช่ทุกคนมีสิทธิที่จะโกรธได้ในฐานะพลเมืองที่ได้รับการรับฟัง เพราะสิทธิดังกล่าวขึ้นกับตำแหน่งแห่งที่ทางสังคม เพศ ชชาติพันธุ์ และอำนาจทางการเมือง ในแง่นี้ ความโกรธสำหรับศรีนิวาสน์จึงมีสองชั้นของการพิจารณา หนึ่งคือการตัดสินเชิงศีลธรรมต่อสิ่งที่ผิด และสองคือการเปิดเผยว่าเสียงตัดสินเชิงศีลธรรมนั้นได้รับแรงหนุนหรือถูกกดดันจากการเมืองอย่างไร

ในหลายสังคม ความโกรธของชนชั้นนำมักถูกมองว่าเป็นเครื่องหมายของการปกป้องค่านิยมส่วนรวม เช่น เมื่อกลุ่มชาตินิยมแสดงความโกรธต่อปัญหาชายแดนไทยและกัมพูชา ความโกรธนี้ได้รับการวางกรอบและอธิบายว่ามีข้อมูลมาจากความรักชาติ การแสดงออกต่าง ๆ จึงถูกมองว่าเป็นภาวะของการเป็นพลเมืองที่ซอภธรรม ในทางตรงข้าม ความโกรธของผู้ประท้วงของคนหนุ่มสาวที่ลุกฮือขึ้นต่อต้านรัฐบาลกลับถูกตีตราว่าเป็นเพียงอารมณ์รุนแรงของวัยรุ่นที่ไร้เหตุผล ไม่คู่ควรกับการเมืองที่เป็นเรื่องจริงจังของผู้ใหญ่ ความแตกต่างของการวางกรอบและอธิบายนี้สะท้อนว่า วาทกรรมที่ถูกนำมาใช้อธิบายคือเครื่องมือในการจัดการเศรษฐกิจของความโกรธ สิทธิที่ผู้คนจะโกรธไม่ได้ถูกแจกจ่ายอย่างเท่าเทียมในสังคม แต่ขึ้นอยู่กับตำแหน่งแห่งที่ทางสังคมของผู้จะโกรธและวาทกรรมที่ถูกนำมาใช้อธิบายความโกรธนั้น ๆ

สิทธิในการโกรธยังถูกกำหนดโดยเพศและร่างกาย ความโกรธของผู้หญิงมักถูกทำให้เป็นเรื่องส่วนตัว ไร้เหตุผล หรือไม่สามารถควบคุมตนเอง ในขณะที่ความโกรธของผู้ชาย โดยเฉพาะผู้ชายที่มีอำนาจ มักถูกตีความว่าเป็นความกล้าหาญและเด็ดขาด เช่นเดียวกัน ความโกรธของชนกลุ่มน้อย กลุ่มชาติพันธุ์ หรือผู้ลี้ภัยที่มักถูกปฏิเสธว่าเป็นภัยต่อความมั่นคง ในขณะที่ความโกรธต่อประเทศเพื่อนบ้านที่มีความขัดแย้งมักถูกยอมรับว่าเป็นสิทธิในการปกป้องมาตุภูมิ (Srinivasan, 2021) การถามว่าใครบ้างที่มีสิทธิ์โกรธ จึงเป็นการเผยวาระบอบประชาธิปไตยไม่ได้เป็นเพียงการจัดสิทธิในการออกเสียงและจัดให้มีการเลือกตั้งอย่างเท่าเทียม แต่ยังมีเบื้องหลังการจัดการสิทธิทางอารมณ์ที่คนกลุ่มต่าง ๆ มีสิทธิไม่เท่ากัน ผ่านคำถามที่ว่าใครได้สิทธิในการแสดงความโกรธออกมาอย่างมีน้ำหนักทางการเมือง และใครถูกทำให้โกรธได้เพียงเจ็บบ ๆ โดยไม่มีใครรับฟัง สิทธิในการโกรธจึงไม่ใช่สิทธิที่กระจายอย่างเป็นธรรมในระบอบประชาธิปไตย หากแต่เป็นสิทธิที่ถูกโครงสร้างอำนาจกำหนดให้เหลื่อมล้ำอยู่ตลอดเวลา และการตั้งคำถามถึงสิทธิดังกล่าวนี้ก็คือการตั้งคำถามต่อความเป็นธรรมในด้านหนึ่งของระบอบประชาธิปไตยเอง

พิธีกรรมของความโกรธในระบอบประชาธิปไตย

ระบอบประชาธิปไตยมักถูกอธิบายว่าเป็นพื้นที่ของเหตุผล การโต้วาที และการหาข้อสรุปร่วมกันบนหลักเหตุผล แต่ในความเป็นจริง ประชาธิปไตยมักทำงานผ่านพิธีกรรมของความโกรธผ่านการจัดเวทีให้ความโกรธบางแบบได้ปรากฏในรูปแบบที่ยอมรับได้ เช่นเดียวกับการผลึกความโกรธอีกแบบให้อยู่นอกขอบเขตของสิ่งที่ถือได้ว่าเป็นเสียงแบบหนึ่งในระบอบประชาธิปไตย อย่าง

ในรัฐสภา ความโกรธถูกบรรจุให้อยู่ในกรอบที่ถูกต้องตามกติกา การตะโกน การชี้หน้า และการโต้เถียง กลายเป็นฉากพิธีกรรมที่แสดงให้เห็นว่าสภายังมีชีวิตและยังสามารถเป็นเวทีของผู้แทนประชาชน ทั้งนี้ ความโกรธไม่ได้ทำลายระบบ หากแต่ทำให้ระบบดำรงอยู่ต่อไป (Ahmed, 2004) เพราะความโกรธได้ทำหน้าที่ในการปลุกพลังของการมีส่วนร่วมและสร้างความชอบธรรมให้กับสถาบัน หรือในสนามเลือกตั้ง ความโกรธถูกแปรรูปให้เป็นเสียงที่วัดได้ ความไม่พอใจต่อความเหลื่อมล้ำ ความผิดพลาดของรัฐบาล หรือความรู้สึกถูกทอดทิ้ง ถูกทำให้เป็นการรณรงค์หาเสียง และถูกเปลี่ยนเป็นบัตรลงคะแนน ทุกครั้งที่ประชาชนเดินเข้าคูหา ความโกรธส่วนบุคคลถูกทำให้กลายเป็นความโกรธเชิงสถิติที่สถาบันการเมืองสามารถจัดการได้ (Srinivasan, 2018) ความโกรธที่ถูกสะสมในพลเมืองถูกระบายออกและนำไปสู่อารมณ์แบบอื่นเมื่อผลเลือกตั้งถูกประกาศ

อย่างไรก็ตาม บนท้องถนน ความโกรธเผยตัวอย่างตรงไปตรงมา การเดินขบวน การโห่ร้อง และการยึดพื้นที่ กลายเป็นพิธีกรรมตรงข้ามที่ทำลายกรอบการเมืองแบบสถาบัน ความโกรธในที่นี้คือการบอกว่าระบบไม่เพียงพอ แต่แม้บนท้องถนนเอง ความโกรธก็ยังถูกแยกแยะเป็นชั้น ๆ ความโกรธที่สอดคล้องกับอุดมการณ์ชาติและความมั่นคงมักถูกยอมให้ปรากฏและได้รับการวางกรอบผ่านการอธิบายว่าเป็นความรักชาติ ดังเช่นกรณีการชุมนุมของชนชั้นกลางไทยที่ต่อต้านรัฐบาลเรือชายแดนไทยและกัมพูชา ความโกรธเช่นนี้ถูกแปลความว่าเป็นการแสดงพลังปกป้องแผ่นดินและเกียรติภูมิของชาติ เป็นความโกรธที่ชอบธรรมและเป็นสัญลักษณ์ของความเปราะบางเมืองที่ดี ในทางตรงกันข้าม ความโกรธของผู้ประท้วงในเนปาลที่ลุกฮือหลังจากรัฐบาลประกาศแบนโซเชียลมีเดียท่ามกลางปัญหาความเหลื่อมล้ำภายในสังคมกลับถูกตีตราว่าเป็นอารมณ์รุนแรงของวัยรุ่นและความวุ่นวายไร้เหตุผล ทั้งที่แก่นแท้คือการประกาศว่าระบบการเมืองละเมิดสิทธิขั้นพื้นฐานของพวกเขา (Reuters, 2025; The Guardian, 2025; Ahmed, 2010) ความแตกต่างนี้ทำให้เห็นว่าความโกรธที่ปรากฏตัวบนท้องถนนเองก็มีการคัดกรองว่าใครสามารถโกรธได้อย่างชอบธรรม และใครถูกบังคับให้โกรธอย่างเจียม ๆ โดยไม่มีใครรับฟัง

แต่ไม่ว่าที่ใดก็ตาม ความโกรธไม่ใช่แค่อารมณ์ที่ระเบิดขึ้นมาแบบจับพลันแล้วดับไป แต่ความโกรธทำงานเหมือนการแสดงที่ถูกเล่นซ้ำ ๆ มีแบบแผน มีกรอบการอธิบาย และมีเงื่อนไขที่กำหนดไว้ล่วงหน้า นี่คือเหตุผลที่ความโกรธควรถูกมองว่าเป็นพิธีกรรม มากกว่าการปะทุทางอารมณ์เฉพาะหน้า เพราะการตะโกนใส่ไมค์ของนักการเมืองในรัฐสภา หรือการชุมนุมบนท้องถนนเองต่างก็เกิดขึ้นตามรูปแบบที่ผู้คนคุ้นเคย และถูกตีความด้วยกรอบที่สังคมยอมรับ ระบอบประชาธิปไตยจึงเหมือนการฉายภาพซ้ำ ๆ ของความโกรธ ที่คอยแยกแยะว่าโกรธแบบไหนถือว่ามีพลังทางการเมืองและใช้ต่อรองอำนาจได้ ขณะที่โกรธแบบไหนถูกกดทับให้กลายเป็นสิ่งไร้ค่าและไม่สมควรถูกฟัง

บทสรุป: เมื่อประชาธิปไตยคือการจัดการความโกรธ

ระบอบประชาธิปไตยมักได้รับการยกย่องในนามของเหตุผลและความเท่าเทียม แต่หากมองลึกลงไป สิ่งที่ยืนยันให้ระบอบนี้คงอยู่ได้ไม่ใช่เพียงการถกเถียงด้วยเหตุผล หากแต่เป็นการจัดการกับความโกรธอย่างแยบยล ความโกรธของผู้คนในสังคมไม่เคยหายไป หากแต่ถูกทำให้หมุนเวียน เช่นเดียวกับทุนทางเศรษฐกิจ ความโกรธบางแบบบางแบบถูกยกขึ้นเป็นเสียงของความรักชาติ ขณะที่ความโกรธอีกแบบถูกกดทับให้เป็นเสียงรุ่นวายนี่ไร้เหตุผล นี่คือความจริงที่เราต้องยอมรับอย่างไม่หลอกตัวเองว่าระบอบประชาธิปไตยที่เป็นอยู่ไม่ได้เป็นเวทีเปิดที่ทุกคนมีสิทธิเท่ากัน หากแต่เป็นสนามที่ความโกรธหมุนเวียนและถูกกำหนดว่าใครมีสิทธิ์จะโกรธได้ และโกรธอย่างไรถึงจะนับว่าถูกต้องตามกติกา อาจกล่าวได้ว่าระบอบประชาธิปไตยดำรงอยู่ได้ผ่านการแปลงความโกรธให้กลายเป็นละครซึ่งถูกฉายซ้ำ ที่หึงยืดย่นและจำกัดพลังของพลเมืองไปพร้อมกัน

อย่างไรก็ตาม สิ่งที่ยังระวังคือ เราไม่ควรปล่อยให้ระบอบประชาธิปไตยดำรงอยู่ด้วยการแบ่งแยกว่าความโกรธของใครมีค่า และความโกรธของใครไร้ความหมาย เพราะเมื่อใดที่เรายอมรับการจัดลำดับเช่นนี้ เมื่อนั้นเราเองก็คือผู้สมรู้ร่วมคิดในการทำให้เสียงของบางคนเงียบงัน ความท้าทายที่แท้จริงของระบอบประชาธิปไตยจึงไม่ใช่การจัดการให้ความโกรธหมดสิ้นไป แต่คือการทำให้ทุกความโกรธได้รับการรับฟังอย่างเสมอภาค มิฉะนั้นแล้ว สิ่งที่เราเรียกว่าประชาธิปไตย อาจไม่ใช่ อะไรอื่น นอกจากกลไกที่เล่นแร่แปรธาตุความโกรธเพื่อรักษาอำนาจของบางคน และกดทับความโกรธของอีกหลายคนต่อไป

ผู้เขียน

วิสุทธิ์ เวชวารภรณ์ นักวิจัย

ฝ่ายวิจัยและส่งเสริมวิชาการ ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน)

รายการอ้างอิง

- Ahmed, S. (2004). *The cultural politics of emotion*. Edinburgh: Edinburgh University Press.
- Ahmed, S. (2010). *The promise of happiness*. Durham, NC: Duke University Press.
- Reuters. (2025, September 8). Nineteen killed in Nepal's Gen Z protest over social media ban, corruption. Retrieved September 23, 2025, from <https://www.reuters.com/business/media-telecom/nineteen-killed-nepal-gen-z-protest-over-social-media-ban-corruption-2025-09-08/>
- Srinivasan, A. (2018). The aptness of anger. *Journal of Political Philosophy*, 26(2), 123–144.
- Srinivasan, A. (2021). *The right to sex: Feminism in the twenty-first century*. New York, NY: Farrar, Straus and Giroux.
- The Guardian. (2025, June 28). Bangkok protesters demand Prime Minister Paetongtarn Shinawatra's resignation over leaked phone call. Retrieved September 23, 2025, from

<https://www.theguardian.com/world/2025/jun/28/bangkok-protesters-demand-prime-minister-paetongtarn-shinawatra-resignation-over-leaked-phone-call>